

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра зоології

Затверджено

Проректор з наукової роботи та
інновацій

проф. Бояр А. О.

« 23 » 06 2016 р.

Затверджено

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації

проф. Гаврилюк С. В.

« 23 » 06 2016 р.

ПАЗИТОЦЕНОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

Підготовки	доктора філософії
Галузі знань	09 Біологія
Спеціальності	091 Біологія

Луцьк – 2016

Програма навчальної дисципліни «Паразитоценологія» для підготовки докторів філософії з галузі знань 09 Біологія за спеціальністю 091 Біологія. – 2016. – 9 с.

Розробник: Сухомлін К. Б. доктор біологічних наук, професор кафедри зоології

Рецензент:

доктор біологічних наук, професор кафедри фізіології людини і тварин

Моренко А. Г.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри зоології

протокол № 12 від 22. 04. 2016 р.

Завідувач кафедри : (проф. Іванців В. В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією біологічного факультету
протокол № 9 від 11. 05. 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

(доц. Дмитроца О. Р.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету
протокол № 10 від 15. 06. 2016 р.

Програма навчальної дисципліни схвалена науковою радою університету
протокол № 11 від 16. 06 2016 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Паразитоценологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки докторів філософії спеціальності 091 Біологія.

Предметом курсу є основи функціонування живих організмів; механізми їх самоорганізації, самовідтворення та зв'язку з навколишнім середовищем; закономірності взаємодій людини і природи та взаємозв'язку природних факторів і здоров'я.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Паразитоценологія» має тісні зв'язки з ботанікою, зоологією, мікробіологією, фізіологією, біогеографією, ентомологією. та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Паразитоценологія: становлення, предмет, теоретичні основи і завдання. Адаптації до паразитизму.
2. Мікропаразитоценози людини і тварин.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета курсу – аналіз теоретичних основ паразитоценології, обговорення проблем інтеграції спеціальних паразитологічних дисциплін (вірусології, медичної та ветеринарної мікробіології, фіто- та зоопаразитології) і встановленню місця нової науки в системі паразитології; вивчення взаємодії мешканців внутрішнього середовища – паразитів, їх популяцій та угруповань – біоценозів між собою та з організмом хазяїна; аналіз загальних проблем відносин типу «паразит-хазяїн» та адаптації різного характеру до паразитизму.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Паразитоценології» є вивчення відносин типу «паразит-хазяїн» та фізіологічні, біохімічні, молекулярно-генетичні адаптації до паразитизму,

закономірності існування паразитоценозу з метою вивчення його значення в клініці і лікуванні паразитарних та інфекційних хвороб.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі наукового ступеня доктора філософії повинні

знати: загальні закони та закономірності теорії паразитизму; різні форми відносин типу «паразит-хазяїн» (внутрішньоклітинні, тканинні, порожнинні, організмові); фізіологічні, біохімічні, молекулярно-генетичні адаптації до паразитизму; роль паразитоценології для епідеміологічних досліджень; значення мікропаразитоценозів для інфекційно-інвазійної патології; патогенез змішаних заразних хвороб людини та тварин.

вміти: за результатами статистичних даних розрахувати попарні поєднання паразитів у дво-, трикомпонентному паразитоценозі, володіти термінологією курсу, виконувати нескладні науково-дослідні експерименти й аналізувати результати досліджень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ПАЗАРИТОЦЕНОЛОГІЯ: СТАНОВЛЕННЯ, ПРЕДМЕТ, ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І ЗАВДАННЯ. АДАПТАЦІЇ ДО ПАЗАРИТИЗМУ

Тема 1. Паразитоценологія як розділ екології.

Вступ. Предмет, задачі та методи курсу. Загальні принципи та поняття. Історія розвитку паразитоценології та її сучасні проблеми. Паразити, паразитизм, паразитологія. Передумови теоретизації паразитології: методологічні принципи і аксіоми. Аксіоми паразитології, проблема і сутність паразитизму.

Тема 2. Паразитоценологія. Теоретичні і практичні аспекти

Паразитоценологія: становлення, предмет, теоретичні основи і завдання. Медична паразитоценологія. Ветеринарна паразитоценологія. Фітопатологічна паразитоценологія.

Тема 3. Відносин типу «паразит-хазяїн»

Внутрішньоклітинний паразитизм – особлива форма відносин типу «паразит-хазяїн»; Екологічні особливості взаємодії паразита та хазяїна при тканинному паразитизмі; Імунологічний аспект відносин у системі паразит – хазяїн; паразитоценологічні відносини найпростіших.

Тема 4. Адаптації до паразитизму

Фізіолого-біохімічні адаптації: еволюційна фізіологія і біохімія травлення з позицій паразитології; біохімічні основи взаємодії членів мікропаразитоценозу.

Молекулярно-генетичні механізми мікропаразитоценозу: молекулярно-генетичні механізми відносин паразита і хазяїна; молекулярно-генетичні механізми стабілізації мікропаразитоценоза; особливості будови геному у паразитів і їх значення для мікропаразитоценозу; еволюція шляхів обміну та проблема виникнення мікропаразитоценозу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

МІКРОПАРАЗИТОЦЕНОЗИ ЛЮДИНИ І ТВАРИН

Тема 5. Значення паразитоценології для епідеміологічних досліджень.

Проблема саморегуляції в медичній паразитоценології. Епідеміологічні аспекти паразитоценології. Епідеміологічні аспекти становлення паразитоценозів у сприйнятливого населення в змішаних осередках інвазії. Людина як власник паразитоценозу та джерело інвазії. Вплив умов зовнішнього середовища на передачу компонентів паразитоценозу.

Тема 6. Мікропаразитоценози та їх значення в інфекційно-інвазійній патології.

Мікропаразитоценози, їх значення у клініці та лікуванні паразитарних хвороб. Сучасні фактори впливу на формування мікропаразитоценозів. Медичні аспекти паразитоценозу. Загальні відомості про патогенез і патоморфологію паразитарних хвороб. Вплив мікропаразитоценозів на клініку і перебіг інвазійних хвороб. Мікропаразитоценоз у клініці інфекційних хвороб.

Тема 7. Змішані хвороби людини і тварин.

Патогенез змішаних інфекцій; грибкові хвороби та мікст-мікоценози; змішані заразні хвороби сільськогосподарських тварин.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

- 1) поточний контроль (поточне опитування на лекціях, практичних заняттях);
- 2) періодичний контроль або проміжний контроль в кінці змістового модуля (модульна контрольна робота);
- 3) підсумковий контроль (проводиться в кінці вивчення курсу у формі заліку).

5. Список джерел

Основна література:

1. Балашов Ю. С. Паразито-хозяинные отношения членистоногих с наземными позвоночными / Балашов, Ю. С. – Л. : Наука, 1982. – 320 с.
2. Догель В. А. Общая паразитология / В. А. Догель. – Л. : ЛГУ, 1962. - 384 с.
3. Кеннеди К. Экологическая паразитология / К. Кеннеди. – М. : Мир, 1978. – 230 с.

4. Маркевич А. П. Принципы и пути комплексного изучения паразитологической ситуации в связи с организацией массовых оздоровительных мероприятий / А. П. Маркевич // Паразитология. – 1967. – № 1. – Вып. 1. – С. 5 – 12.
5. Маркевич А. П. Паразито-хозяйинные отношения и задачи паразитоценологии / А. П. Маркевич // 11 Всесоюз. совещ. по паразитол. проблемам. – Л. : Наука, 1973. – С. 8 – 11.
6. Маркевич А. П. Паразитоценология, ее задачи и основные проблемы / А. П. Маркевич // Вестн. зоологии. – 1974. – № 1. – С. 3 – 10.
7. Маркевич А. П. Паразитоценология: теоретические и прикладные проблемы / А. П. Маркевич. – К. : Наук. думка, 1985. – 248 с.
8. Невядомська К. Загальна паразитологія / К. Невядомська, Т. Пойманська, Б. Магніцька, А. Чубай. – К. : Наук. думка, 2006. – 484 с.
9. Павловский Е. Н. Учение о биоценозах в приложении к некоторым паразитологическим проблемам / Е. Н. Павловский. – Изв. АН СССР. Отд. мат. и естеств. наук, 1937. – № 4. – С. 1385 – 1422.
10. Паразитоценология. Теоретические и прикладные проблемы / Под общ. ред. А. П. Меркевича. – К.: Наук. думка, 1985. – 248 с.
11. Ройтман В. А. Паразитизм как форма симбиотических отношений / В. А. Ройтман, С. А. Беэр. – М. : Товарищество научных изданий КМК, 2008. – 310 с.
12. Рубцов И. А. Антагонистические и мутуалистические отношения между хозяином и паразитом в природе / И. А. Рубцов // Общая биология. - 1965. – Вып. 26. – № 2. – С. 166 – 175.

Додаткова література:

1. Бекиш О.-Я. Л. Основы медицинской паразитологии / О.-Я. Л. Бекиш, В. Я. Бекиш.. – Минск : Университетское, 2001. – 224 с.
2. Галат В. Ф. Тропическая ветеринарная паразитология / В. Ф. Галат. – К. : УСХА, 1991. – 368 с.

3. Галат В.Ф. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин : підручник / В. Ф. Галат, А. В. Березовський, Н. М. Сорока, М. П. Прус / за ред. В. Ф. Галата. – К. : Вища освіта, 2003. – 464 с.
4. Галат В. Ф. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: практикум / В. Ф. Галат, А. В. Березовський, Н. М. Сорока, М. П. Прус / за ред. В. Ф. Галата. – К. : Вища освіта, 2004. – 238 с.
5. Галат В. Ф. Практикум із паразитології / В. Ф. Галат, Ю. Г. Артеменко, М. П. Прус та ін. – К. : Урожай, 1999. – 192 с.
6. Генис Д. Е. Медицинская паразитология / Д. Е. Генис. – М. : Медицина, 1985. - 304 с.
7. Гинецинская Т. А. Частная паразитология. Паразитические простейшие и плоские черви / Т. А. Гинецинская, А. А. Добровольский. – М. : Высш. шк, 1978. - 303 с.
8. Гинецинская Т. А. Частная паразитология. Паразитические черви, моллюски и членистоногие / Т. А. Гинецинская, А. А. Добровольский. – М. : Высш. шк, 1978. – 292 с.
9. Дифференциальная диагностика гельминтозов по морфологической структуре яиц и личинок возбудителей: атлас / под ред. А. А. Черепанова. – М. : Колос, 2001. – 77 с.
10. Догель В. А. Курс общей паразитологии / В. А. Догель. – Л. : Советская наука, 1947. – 372 с.
11. Єрохіна О. М. Паразитологія та інвазійні хвороби сільськогосподарських тварин: навчальний посібник [Електронний ресурс] / О. М. Єрохіна. – К. : Аграрна освіта, 2014. – 431 с. – Режим доступу: http://www.agroosvita.com/sites/default/files/libery/VetMed/НП_Паразитология.pdf
12. Котельников Г.А. Гельминтологические исследования окружающей среды. – М. : Росагропромиздат, 1991. – 144 с.
13. Маркевич О. П. Основы паразитологии / О. П. Маркевич. – К. : Рад. школа, 1950. – 516 с.

14. Павловский Е. Н. Общие проблемы паразитологии и зоологии / Е. Н. Павловский. – М., Л. : АН СССР, 1961. – 405 с.
15. Чеснова Л. В. Проблемы общей энтомологии. Развитие трансмиссивной теории / Л. В. Чеснова. – М. : Наука, 1974. – 207 с.
16. Уркхарт Г.М. Ветеринарная паразитология / Г. М. Уркхарт, Дж. Эрмур, Дж. Дункан и др. – М. : Аквариум, 2000. – 352 с.
17. Шевцов А. А. Паразитология / А. А. Шевцов, Н. А. Колабский, С. Н. Никольский. – М. : Колос, 1979. – 400 с.
18. Ятусевич А. И. Практикум по паразитологии и инвазионным болезням животных / А. И. Ятусевич, Н. Ф. Карасев, В. А. Ромашов и др. / под ред. А. И. Ятусевича. – Минск : Ураджай, 1999. – 280 с.
19. Ятусевич А. И. Руководство по ветеринарной паразитологии / А. И. Ятусевич, В. Ф. Галат, А. В. Березовский и др. / под ред. В. Ф. Галата и А. И. Ятусевича. – Минск : Техноперспективы, 2007. – 482 с.